

IZAZOVI U PRIMJENI KONCEPTUALNOG OKVIRA ZA FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE U BIH

THE CHALLENGES IN IMPLEMENTATION OF THE CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR FINANCIAL REPORTING IN BIH

dr. sc. ŠEVALA ISAKOVIĆ-KAPLAN, docent

Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu

dr. sc. LEJLA DEMIROVIĆ, docent

Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu

Sažetak: *U uslovima sve veće globalizacije ekonomije, upotreba jedinstvenih visokokvalitetnih računovodstvenih standarda podstiče transparentnost finansijskog izvještavanja privrednih subjekata, olakšavajući korisnicima finansijskih izvještaja proces poslovnog odlučivanja. Naime, da bi investitori, kreditori, zakonodavni organi i, općenito, različiti korisnici finansijskih izvještaja mogli donijeti kvalitetne poslovne odluke neophodne su im relevantne i pouzdane informacije. Kvalitativna obilježja, kao osobine koje informacije prezentirane u finansijskim izvještajima čine korisnim za njihove korisnike, propisuje i određuje Fondacija za međunarodne standarde finansijskog izvještavanja (eng. International Financial Reporting Standards Foundation – IFRS Foundation) kroz Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje kao koherentni sistem međusobno povezanih računovodstvenih načela, kvalitativnih karakteristika i elemenata finansijskih izvještaja. U posljednjem desetljeću Okvir za izradu i prezentaciju finansijskih izvještaja/Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje bio je predmet brojnih izmjena i dopuna, a tekst iz 2018.g. postaje obavezujući za finansijsko izvještavanje društava od 2020.g., uz dopuštenu i raniju primjenu. Kojom dinamikom Bosna i Hercegovina (BiH) harmonizira relevantni računovodstveni okvir sa računovodstvenom regulativom Evropske Unije i koji izazovi na tom putu očekuju privredne subjekte u BiH predstavlja primarni predmet istraživanja ovog rada. Nažalost, rezultati istraživanja pokazuju neefikasno i neefektivno ažuriranje Okvira za finansijsko izvještavanje u BiH, što se negativno odražava na kredibilitet finansijskih izvještaja bosanskohercegovačkih kompanija.*

Ključne riječi: Okvir, Konceptualni okvir, finansijsko izvještavanje, kvalitativne karakteristike finansijskih informacija, opreznost.

Abstract: *With growing globalization of the economy, the use of unique high-quality accounting standards promotes transparency of financial reporting of entities and making easier decision-making process for users of financial reports. Namely, investors, creditors, regulatory authorities and, in general, different users of financial statements need relevant and reliable information in order to make a qualitative business decision. The qualitative characteristics as a feature of the information presented in the financial reports make them useful for their users. These characteristics are prescribed and determined by International Financial Reporting Standards Foundation – IFRS, through a Conceptual Framework for Financial Reporting as a coherent system of interconnected accounting principles, qualitative characteristics and elements of the financial statements. In the last decade Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements / Conceptual Framework for Financial Reporting has been the subject of numerous amendments and the text of 2018 becomes mandatory for financial reporting of entities after 1 January 2020, with earlier application permitted. So, the primary subject of this paper is to assess the dynamics of harmonization of Bosnia and Herzegovina (BiH) relevant accounting framework with the European Union accounting requirements and the challenges to the BiH's entities that are to be tackled. Unfortunately, the survey results show that BiH fails in efficient and effective of updating Framework for financial reporting in BiH, which negative affects to the credibility of the financial statements of BiH's entities.*

Key words: *Framework, Conceptual Framework, financial reporting, qualitative characteristics of financial information, prudence.*

UVOD

Finansijske izvještaje, s ciljem zadovoljavanja informacijskih potreba širokog spektra korisnika, pripremaju i prezentiraju privredna društva na osnovu zapisa računovodstvenog informacionog sistema. Bez obzira na slične informacijske potrebe korisnika finansijskih izvještaja, širom svijeta, privredna društva informacije o svom položaju i performansama mogu pripremati na različite načine, bazirati na različitim načelima poslovanja, zasnivati na različitim interesima, te u takvim okolnostima, upitna je uporedivost prezentiranih finansijskih izvještaja kao još uvijek neprevaziđene baze poslovnog odlučivanja.

S namjerom eliminisanja ili, bar, sužavanja razlika u kvalitetu finansijskog izvještavanja privrednih društava na međunarodnom nivou, od davne 1973.g. Komitet za Međunarodne računovodstvene standarde (eng. International Accounting Standards Committee – IASC), kroz izradu i objavu Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS, eng. International Accounting Standards – IAS) sistematski i kontinuirano radi na programu harmonizacije računovodstvene regulative koja se odnosi na pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja privrednih društava.

Budući da, IASC nije imao moć propisivanja obavezne primjene MRS-ova od strane poslovnih subjekata širom svijeta, zemlje samostalno odlučuju u kojoj mjeri će njihovi zakonski okviri podržavati MRS-ove, pa sve teorijske kombinacije primjene istih praktično egzistiraju danas u svijetu: od zemalja sa razvijenim vlastitim nacionalnim računovodstvenim standardima, preko zemalja sa usvojenim MRS-ovima i time obavezujućim za primjenu u privrednim društvima, do zemalja koje imaju izvjesne razlike između nacionalnih standarda i MRS-ova.

S ciljem stalnog unapređenja rastućeg značaja na računovodstvenoj međunarodnoj sceni, IASC je radio i na svojoj reorganizaciji/novoj strukturi, pa tako 2001.g. osniva Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (eng. International Accounting Standards Board - IASB) kao dio Fondacije Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde (eng. International Accounting Standards Committee Foundation – IASC Foundation) koji je odgovoran za odobravanje novih međunarodnih računovodstvenih standarda koji su nazvani Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (MSFI, eng. International Financial Reporting Standards - IFRS) i sa njima povezanih dokumenata, kao što je Okvir za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izvještaja. Ranije objavljeni standardi zadržavali su naziv MRS-ovi, s tim da se pod pojmom MSFI-ovi podrazumijevaju i MRS-ovi koje je objavljivao IASC i MSFI-ovi koje objavljuje IASB, kao i Tumačenja MSFI-ova. Druga faza revizije IASC-a, 2010.g. rezultirala je i promjenom naziva Fondacije IASC-a u Fondaciju za MSFI-ove (eng. International Financial Reporting Standards Foundation – IFRS Foundation).

MSFI-ovi u zemljama Evropske Unije su zamijenili nacionalne računovodstvene standarde i predstavljaju bazu za izradu i prezentaciju finansijskih izvještaja grupe za kotirane kompanije. Danas se MSFI-ovi primjenjuju u 144 jurisdikcije širom svijeta, prerastajući tako odrednicu općeprihvaćenih MSFI-ova, odnosno poprimajući karakteristiku globalno prihvaćenih standarda finansijskog izvještavanja, čiju primjenu javno podržavaju mnoge međunarodne organizacije, kao što su G20, Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond i brojne druge.¹

¹ <https://www.ifrs.org/-/media/feature/around-the-world/adoption/use-of-ifrs-around-the-world-overview-sept-2018.pdf> [pristupljeno 28.04.2019.]

I pored globalne primjene MSFI-ova širom svijeta, kao i pored aktivnog učešća SAD-a u osnivanju IASC-a i njegovom daljem radu, SAD niti zahtijevaju niti dozvoljavaju primjenu MSFI-ova za domaća preduzeća koja imaju javnu odgovornost, ali dopuštaju stranim kompanijama koje djeluju na području SAD-a da svoje finansijske izvještaje pripremaju u skladu sa zahtjevima MSFI-ova.

U oktobru 2002.g. IASB – tijelo odgovorno za donošenje MSFI-ova i FASB (eng. US Financial Accounting Standards Board) – tijelo odgovorno za donošenje američkih računovodstvenih standarda, potpisali su memorandum o razumijevanju i formalno započeli aktivnosti na konvergenciji američkih računovodstvenih standarda i MSFI-ova. Pri tome, za krajnji cilj konvergencije MSFI-jeva i US GAAP-a nisu postavili izradu identičnih standarda, već standarda bez značajnih razlika.²

Računovodstvo od „jezika poslovanja“ do „umjetnosti izražavanja“

Za računovodstvo se nerijetko može čuti da je to ”jezik poslovanja”, a brojni računovodstveni izrazi kao što su: sredstva, obaveze, kapital, prihodi, rashodi, ali i mnogi drugi, svakodnevno se koriste u poslovnom svijetu, ali i u svakodnevnom životu, neograničavajući svoju upotrebu samo na pripadnike poslovnog svijeta. Pretpostavka uspješnog rada i komunikacije u ekonomskoj zajednici, je pravilno razumijevanje i korištenje prethodno spomenutih ekonomskih izraza, a koji su prvenstveno računovodstveni pojmovi, odnosno elementi od kojih su sastavljeni finansijski izvještaji. Definicije istih, kao i odrednice za njihovo prepoznavanje, mjerenje i vrednovanje donosi Okvir za izradu i prezentaciju finansijskih izvještaja/Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje.

Računovodstvo kao informacijski sistem je integrisano rješenje za vrednovanje, praćenje i izvještavanje o poslovanju preduzeća, s krajnjim ciljem: prezentacije finansijskih izvještaja kao strukturiranog prikaza finansijskog položaja i uspjeha pravnog lica.

Svjestan vrijednosti i značaja koji računovodstvo kao sveobuhvatan informacijski sistem ima za preduzeće, ali i cijelo društvo, autor svjetski poznatog udžbenika ”Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja” za računovodstvo kaže: ”Računovodstvo je umjetnost interpretacije, mjerenja i povezivanja rezultata ekonomskih aktivnosti.”³ I kako je ”ljepota u jednostavnosti...” tako možemo zapamtiti te jednostavne, a istovremeno, i predivne riječi ”računovodstvo

² Isaković-Kaplan, Š. (2015). Forenzično računovodstvo, Štamparija Fojnica. Fojnica. str.33.

³ Meigs, R. i Meigs, W. (1999). Računovodstvo: temelj poslovnog odlučivanja. Mate. Zagreb. str. 4.

je umjetnost...”, ali ne smijemo nikada zaboraviti da to nije nikako ”slobodna” umjetnost, već ”umjetnost zasnovana na standardima, načelima, pravilima, politikama, premisama...”. Osnovna pravila računovodstvene evidencije poslovnih događaja i finansijskog izvještavanja u preduzećima definisana su Okvirom za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja.

Okvir za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja

Okvir za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja (u nastavku: Okvir) predstavlja koherentni sistem međusobno povezanih računovodstvenih načela, kvalitativnih obilježja i elemenata finansijskih izvještaja, koji propisuje prirodu, ulogu i okvire finansijskog računovodstva i finansijskog izvještavanja.

IASC je 1989.g. objavio Okvir sa ciljem da:⁴

- pomaže IASC-u u razvoju MRS-eva i kritičkom razmatranju postojećih MRS-eva;
- pomaže IASC-u u promicanju usklađivanja propisa računovodstvenih standarda i postupaka u vezi s prezentacijom finansijskih izvještaja stvaranjem uslova za smanjenje broja alternativnih računovodstvenih postupaka;
- pomaže nacionalnim tijelima za utvrđivanje standarda u razvoju nacionalnih standarda;
- pomaže sastavljačima finansijskih izvještaja u primjeni MRS-eva i u postupanju s temama koje tek moraju postati predmetom MRS-eva;
- pomaže revizorima u formiranju mišljenja o tome da li su finansijski izvještaji usklađeni s MRS-evima;
- pomaže korisnicima finansijskih izvještaja pri tumačenju informacija koje su iskazane u finansijskim izvještajima, pripremljenim u skladu s MRS-evima, i
- one koji su zainteresirani za rad IASC-a izvještava o svom pristupu za oblikovanje MRS-eva.

Pri tome, u tekstu Okvira, IASC je jasno istakao da Okvir nije MRS, niti je iznad MRS-eva, te da ukoliko postoji neslaganje između zahtjeva Okvira i zahtjeva pojedinačnih MRS-eva prednost u primjeni imaju MRS-evi, uz nadu/

⁴ Okvir, t.1., prema Jahić, M. (2008). Finansijsko računovodstvo: MSFI-MRS-PDV. Udruženje revizora FBiH. Sarajevo. str.86-87.

obavezu da će navedenih potencijalnih neusklađenosti biti u budućnosti sve manje, jer će novi MRS-evi biti razvijani u skladu sa zahtjevima Okvira.⁵

Djelokrug Okvira odnosi se na:⁶

- cilj pripreme i prezentacije finansijskih izvještaja;
- kvalitativne karakteristike koje određuju upotrebljivost informacija u finansijskim izvještajima;
- definicije osnovnih finansijskih elemenata (sredstva, obaveze, kapital, prihodi, rashodi) i uslove za njihovo priznavanje i mjerenje; i
- koncepte kapitala i očuvanja kapitala.

Kao korisnike finansijskih izvještaja Okvir prepoznaje i ističe: sadašnje i potencijalne ulagače, zaposlene, zajmodavce, dobavljače i ostale vjerovnike, kupce, vlade i njihove agencije, te javnost. Odgovornost za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja, prema Okviru ima menadžment, te iako uprava društva ima pristup i dodatnim informacijama o poslovanju društva, to je ne sprečava da ista koristi i informacije prezentirane u finansijskim izvještajima za potrebe poslovnog odlučivanja.⁷

U računovodstvenoj teoriji i praksi često se poistovjećuju pojmovi računovodstvenih načela finansijskog izvještavanja i kvalitativnih obilježja finansijskih izvještaja, uz evidentnu neusaglašenost autora oko njihovog broja. Računovodstvena načela su pravila koja je potrebno uvažavati prilikom izrade finansijskih izvještaja, kako bi se obezbijedio odgovarajući kvalitet finansijskih informacija. Kvalitativne karakteristike su osobine zahvaljujući kojima informacije prezentirane u finansijskim izvještajima postaju korisne donosiocima poslovnih odluka.

Okvir za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja razlikovao je:⁸

- Dva osnovna računovodstvena načela finansijskog izvještavanja: načelo nastanka događaja i načelo stalnosti poslovanja;
- Deset kvalitativnih karakteristika finansijskih informacija: razumljivost, relevantnost, značajnost, pouzdanost, fer prezentacija, suština važnija od forme, neutralnost, opreznost, potpunost i uporedivost; i
- Tri ograničenja ispunjenja kvalitativnih karakteristika finansijskih informacija: pravovremenost, ravnoteža između koristi i troškova i ravnoteža između kvalitativnih karakteristika.

⁵ Ibid., t.2-3.

⁶ Ibid., t.5.

⁷ Ibid., t.9-11.

⁸ Ibid., t.22 – 46.

Između više kvalitativnih karakteristika finansijskih informacija navedenih u Okviru, kao četiri najvažnije ističu se: razumljivost, relevantnost, pouzdanost i uporedivost, a njihova veza sa ostalim kvalitativnim karakteristikama i ograničenjima ispunjenja istih, ilustrovana je na slici 1.

Slika 1. Kvalitativne karakteristike finansijskih informacija prema Okviru

Izvor: autori

Udovoljavanje svim kvalitativnim karakteristikama, u praksi je teško izvodivo, pa zato Okvir podrazumijeva balansiranje između relativne važnosti pravovremenog izvještavanja i pribavljanja pouzdanih informacija, između koristi od informacija i troškova njihove pripreme, i općenito između svih kvalitativnih karakteristika finansijskih informacija prezentiranih u finansijskim izvještajima.

Iako tekst Okvira kvalitativnu karakteristiku opreznosti ne izdvaja ispred ostalih, brojna druga računovodstvena literatura, dugo vremena, opreznosti je davala primat u odnosu na ostale kvalitativne karakteristike. Razlog za ovakvu praksu u računovodstvenoj profesiji možemo opravdati značajnim stepenom nesigurnosti i neizvjesnosti kao prateće pojave pri procjeni vrijednosti elemenata finansijskih izvještaja, te se privrednim društvima sugerise na oprez pri procjeni, zahtjevajući da sredstva i prihodi ne budu precijenjeni, a obaveze i rashodi da ne budu potcijenjeni. Naravno, i pri primjeni kvalitativne karakteristike opreznosti nužan je oprez, kako njena primjena ne bi rezultirala neopravdanim skrivenim rezervama/gubicima u privrednim društvima, tj. namjerno potcijenjenim sredstavima/prihodima i precijenjenim obavezama/rashodima.⁹

⁹ Isaković-Kaplan, Š., op.cit., str. 41.

Kvalitativni zahtjev opreznosti se u brojnim MRS-evima transformiše u tzv. pravilo niže vrijednosti, pa tako prema odredbama MRS-a 2 – Zalihe:¹⁰ zalihe se vrednuju ili po trošku sticanja ili po neto ostvarivoj vrijednosti, zavisno šta je niže, ili npr. nematerijalna i materijalna stalna sredstva prema odredbama MRS-a 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava:¹¹ potrebno je umanjiti do nadoknadivog iznosa ukoliko je isti niži od njihove knjigovodstvene vrijednosti.

Računovodstvena kvalitativna karakteristika opreznosti u literaturi se nerijetko naziva i pravilo mudrosti ili razboritosti¹² asocirajući na njegovu ulogu i doprinos kvalitetnijem finansijskom izvještavanju privrednih subjekata. Nažalost, aktivnosti IASB-a na polju harmonizacije Okvira, favorizirajući koncept fer vrijednost, rezultirale su brisanjem opreznosti iz skupa kvalitativnih karakteristika korisnih finansijskih informacija iz Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje objavljenog 2010.g.

Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje

Bez obzira na svu svjesnost IASC-a da ranije objavljeni Okvir bude ishodište novim MRS-evima, minimizirajući time rizik od protivrječnosti između odredbi Okvira i MRS-eva, praktično je nemoguće zadržati aktuelnost bilo kojeg dokumenta 20 godina nakon njegove objave, pa time ni Okvira za izradu i prezentaciju finansijskih izvještaja. Ako još tome dodamo realnu potrebu/preuzetu obavezu harmonizacije računovodstvenih pravila na globalnom nivou, izrada novog ili revizija postojećeg Okvira za finansijsko izvještavanje nametnula se kao neminovan/neophodan slijed koraka na međunarodnoj računovodstvenoj sceni.

Zajednički projekat usaglašavanja Okvira od strane IASB-a i FASB-a započeo je 2004.g. i isti je bio podjeljen u osam faza usaglašavanja:¹³

- faza A – ciljevi i kvalitativne karakteristike finansijskog izvještavanja,
- faza B – elementi finansijskih izvještaja i njihovo priznavanje,
- faza C – mjerenje (vrednovanje) elemenata finansijskih izvještaja,
- faza D – izvještajni entiteti,

10 Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017c). MRS 2 – Zalihe. t.9. Dostupno na www.srr-fbih.org. [pristupljeno 28.04.2019.]

11 Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017d). MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava. t.59. Dostupno na www.srr-fbih.org. [pristupljeno 28.04.2019.]

12 Alexander, D. i Nobes, C. (2010). Finansijsko računovodstvo – Međunarodni uvod. Mate. Zagreb. str. 42.

13 <https://www.iasplus.com/en/projects/completed/framework> [pristupljeno 04.05.2019.]

- faza E – prezentacija i objavljivanje,
- faza F – svrha i djelokrug,
- faza G – primjena na neprofitne entitete, i
- faza H – ostala pitanja.

U septembru 2010.g. IASB je objavio Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje (u nastavku: Konceptualni okvir), kao rezultat prve faze zajedničkog projekta usaglašavanja Okvira, i isti je uključivao određene novine u pogledu elaboracije ciljeva finansijskog izvještavanja i kvalitativnih karakteristika korisnih informacija prezentiranih u finansijskim izvještajima, dok je ostale dijelove Okvira zadržao nepromijenjenim. Tj., računovodstvena načela, finansijske elemente i njihovo priznavanje i mjerenje, te koncepte kapitala i očuvanja kapitala Konceptualni okvir preuzima u potpunosti iz prethodnog Okvira.

Izmjene sadržaja Konceptualnog okvira u odnosu na raniji Okvir ogledaju se u: smanjenju broja korisnika čije informacijske potrebe trebaju biti zadovoljene pripremom i prezentacijom finansijskih izvještaja, sužavanju cilja finansijskog izvještavanja i bitnom reduciranju broja kvalitativnih karakteristika koje informacije prezentirane u finansijskim izvještajima trebaju ispuniti.

Kao primarne korisnike finansijskih izvještaja Konceptualni okvir izdvaja: investitore (postojeće i potencijalne), zajmodavce i ostale vjerovnike, kao lica koja osiguravaju sredstva za poslovanje pravnog subjekta.¹⁴ Iako i ostala lica (npr. menadžment, kupci, regulatorni organi, javnost) mogu koristiti informacije prezentirane u finansijskim izvještajima za svoje potrebe, IASB ne zahtijeva od menadžementa da kroz pripremu finansijskih izvještaja udovoljavaju i njihovim informacijskim potrebama.

Za razliku od ranijeg Okvira koji je za cilj prezentacije finansijskih izvještaja isticao namjeru pružanja informacija o finansijskom položaju, uspješnosti i promjenama finansijskog položaja preduzeća, novi Konceptualni okvir ističe da finansijski izvještaji pružaju informacije o finansijskom položaju izvještajnog subjekta i informacije o učincima transakcija i drugih događaja koji mijenjaju ekonomske resurse i potraživanja od izvještajnog subjekta.¹⁵

Ipak, najveća izmjena koju donosi Konceptualni okvir je podjela kvalitativnih karakteristika u dvije grupe: grupu fundamentalnih karakteristika (relevantnost i fer prezentacija) i grupu poboljšavajućih karakteristika (uporedivost, provjerljivost, pravovremenost i razumljivost)¹⁶, pri čemu, u skladu sa samim nazivima grupa kvalitativnih karakteristika, evidentno je koje su obavezujuće za

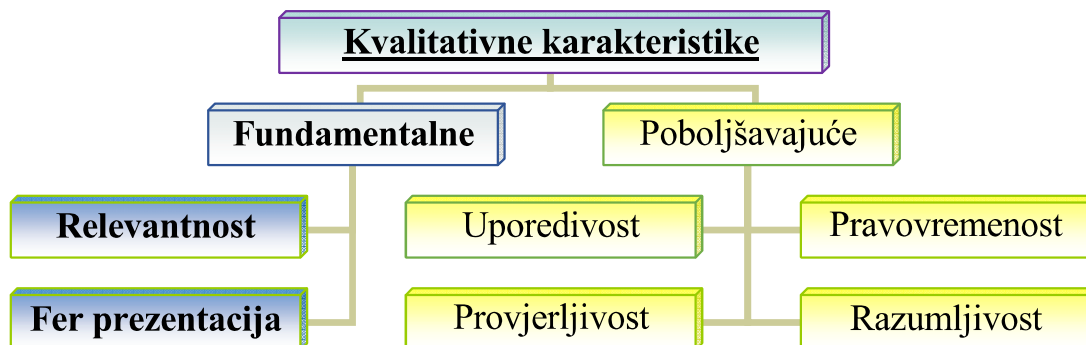
¹⁴ Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017b). Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje. t.C2. Dostupno na www.srr-fbih.org. [pristupljeno 28.04.2019.]

¹⁵ Ibid., t.C12.

¹⁶ Ibid., t. KK4.

primjenu u procesu finansijskog izvještavanja, a koje su dopunskog karaktera.

Slika 2. Kvalitativne karakteristike prema Konceptualnom okviru

Izvor: autori

Harmonizacija računovodstvenih pravila u SAD-u i Evropi, bez obzira koliko bila neminovna i neophodna, ne rezultira uvijek pozitivnim efektom. Ako je cilj harmonizacije Okvira zadržati iste dijelove, a različite dijelove prosto isključiti, takva harmonizacija neće nužno rezultirati kvalitetnijim Okvirom za finansijsko izvještavanje na međunarodnom nivou. Naime, ako takvom harmonizacijom isključujemo kvalitativne karakteristike koje bitno određuju kvalitet informacija prezentiranih u finansijskim izvještajima, samo zato što druga strana nije prethodno na takvoj premisi zasnivala svoje finansijske izvještaje, rezultat je neminovno gubitak na kvaliteti finansijskog izvještavanja za jednu stranu, uz zadržavanje istog nivou kvaliteta finansijskog izvještavanja za drugu stranu, odnosno, bez sumnje izostao je doprinos podizanju kvaliteta finansijskog izvještavanja na ukupnom nivou.

Svjestan činjenice da je opreznost oduvijek bila karakteristika dobre računovodstvene prakse, dok za “optimizam bez dokaza” u računovodstvu nema mjesta, a i ponukan komentarima korisnika Konceptualnog okvira, IASB je, ubrzo nakon objave istog, počeo aktivnosti na njegovoj reviziji, te je nakon petogodišnje primjene Konceptualnog okvira, pozvao javnost na razmatranje ponovnog uvođenja kvalitativne karakteristike opreznosti u okvir finansijskog izvještavanja.¹⁷

¹⁷ <http://www.iasplus.com/en/news/2015/05/cf-ed> [pristupljeno 14.06.2016.]

Revidirani konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje

Kao što se moglo primjetiti iz prethodne elaboracije, projekat konvergencije Okvira na međunarodnoj sceni na početku je bio fokusiran na postizanje konvergencije i unapređivanje dijelova Okvira koji se bave ciljevima finansijskog izvještavanja i kvalitativnim karakteristikama informacija prezentiranih u finansijskim izvještajima, dok je konvergencija ostalih dijelova Okvira ostavljena za sljedeće faze usaglašavanja, a time i sljedeća razdoblja. Ipak, krajem 2010.g., IASB je objavio informaciju o odlaganju daljeg zajedničkog rada na projektu usaglašavanja Okvira, dok se ne finaliziraju drugi važniji projekti konvergencije, s tim da je nastavio dalji samostalni rad na razvoju Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje. U tom smislu, IASB je nastavio korake na razvoju faza: B – elementi finansijskih izvještaja i njihovo priznavanje, C - mjerenje elemenata finansijskih izvještaja, D - izvještajni entiteti i E - prezentacija i objavljivanje. Na ostalim fazama IASB je obustavio dalje aktivnosti uz objašnjenje da je faza F – svrha i djelokrug već prethodno djelimično ispunjena kroz prvu fazu projekta, faza G – primjena na neprofitne entitete nije trenutno u fokusu interesovanja IASB-a budući da je IASB fokusiran na regulaciju računovodstva u privatnom sektoru, dok će faza H – ostala pitanja ostati za harmonizaciju kroz buduće zajedničke projekte IASB-a i FASB-a.¹⁸

Rezultat sveobuhvatnog kritičkog proučavanja i procjenjivanja teorije i prakse računovodstva od strane IASB-a je Revidirani konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje (u nastavku: Revidirani konceptualni okvir) objavljen u martu 2018.g., čija je primjena za IASB u smislu pomoći za razvoj novih/reviziju postojećih MSFI-eva počela odmah, dok za pravna lica kao pomoć pri izradi računovodstvenih politika za pitanja koja nisu tretirana kroz MSFI-ove počinje od 01.01.2020.g., uz dopuštenu i raniju primjenu.¹⁹

Revidirani konceptualni okvir odlikuje se širom djelokrugom u odnosu na svoje prethodnike, i isti uključuje:²⁰

- cilj i svrhu finansijskog izvještavanja,
- kvalitativne karakteristike finansijskih informacija,
- opis izvještajnog entiteta,
- definicije finansijskih elemenata,
- kriterije za priznavanje/isknjižavanje sredstava i obaveza,

¹⁸ <https://www.iasplus.com/en/projects/completed/framework> [pristupljeno 04.05.2019.]

¹⁹ <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/> [pristupljeno 04.05.2019.]

²⁰ Ibid.

- osnove za mjerenje finansijskih pozicija,
- prezentaciju i objavljivanje, i
- koncepte kapitala i očuvanja kapitala.

Novine u Revidiranom konceptualnom okviru predstavljene su u tabeli 1.

Tabela 1: Glavne izmjene u Revidiranom konceptualnom okviru

<i>Novi sadržaji</i>			
Mjerenje	Osnove mjerenja, uključujući faktore koji se razmatraju prilikom odabira baze za vrednovanje		
Prezentacija i objavljivanje	Koncepti prezentiranja i objavljivanja, uključujući razmatranja za klasifikaciju prihoda i rashoda u ostalu sveobuhvatnu dobit		
Isknjižavanje	Smjernice za prestanak priznavanja sredstava i obaveza u finansijskim izvještajima		
<i>Ažurirani sadržaji</i>			
Definicije	Definicije sredstava i obaveza		
Priznavanje	Kriterije za priznavanje sredstava i obaveza u finansijskim izvještajima		
<i>Dodatna pojašnjenja</i>			
Opreznost	Upravljanje poslovima	Nesigurnost mjerenja	Suština ispred forme

Izvor: Revidirani konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje²¹

Kao što se može primjetiti, u namjeri podizanja kvaliteta finansijskog izvještavanja i jačanja povjerenja u računovodstvenu profesiju, IASB je u posljednjem desetljeću pristupio ozbiljnoj reviziji pravila finansijskog izvještavanja. Posebno ohrabruje činjenica da je IASB smogao snage da djeluje u pravcu ispravke najveće greške iz Konceptualnog okvira objavljenog 2010.g. tj. prethodno neopravdano isključena kvalitativna karakteristika opreznosti uključena je u Revidirani konceptualni okvir objavljen 2018.g. Istina je da opreznost nije, ni u Revidiranom konceptualnom okviru, postavljena na odgovarajuće mjesto tj. kao jasna kvalitativna karakteristika koju informacije prezentirane u finansijskim izvještajima trebaju zadovoljavati, ali makar su računovođe i korisnici finansijskih izvještaja upozoreni na izazove procjene finansijskih pozicija u uslovima nesigurnosti mjerenja, u kojima zadržavanje u okvirima kvalitativne karakteristike opreznosti je imperativ za računovođe, procjenitelje, revizore, odnosno, općenito, za pripadnike računovodstvene profesije.

²¹ <https://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/fact-sheet-project-summary-and-feedback-statement/conceptual-framework-project-summary.pdf> [pristupljeno 04.05.2019.]

Izazovi harmonizacije Okvira za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja u BiH

U skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu i reviziji BiH²² i Zakona o računovodstvu i reviziji u F BiH,²³ Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika F BiH u januaru 2017.g. donio je Odluku o objavljivanju MSFI-ova i MRS-ova, uključujući i Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje čija primjena u pravnim subjekatima u F BiH pri izradi finansijskih izvještaja počinje za razdoblja od 01.01.2017.g.²⁴ Na osnovu Zakona o računovodstvu i reviziji RS²⁵ Savez računovođa i revizora RS u oktobru 2017.g. donio je Odluku o objavljivanju prevoda Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje i osnovnih tekstova MRS-ova, odnosno MSFI-ova, a primjenu istih u pravnim subjektima u RS odredio je za izradu finansijskih izvještaja koji se sastavljaju na dan 31.12.2018.g.²⁶

Prosto poređenje godine donošenja Konceptualnog okvira od strane IASB-a i godine objavljivanja prevoda istog dokumenta u F BiH i RS, te godina početka obavezne primjene istih prilikom izrade finansijskih izvještaja, dovoljno govori o gorućem problemu finansijskog izvještavanja u BiH. Iako odredbe Zakona o računovodstvu i reviziji u BiH impliciraju obavezu kontinuiranog prevođenja MSFI-ova, ažuriranje istih evidentno se odvija presporo i dinamički je neusklađeno po entitima. Ako se prisjetimo da je prethodno prevođenje MSFI-ova u BiH zabilježeno 2010.g., zaključak je nedvosmislen: dinamika ažuriranja MSFI-ova na sedmogodišnjoj osnovi nedovoljna je za osiguranje ispunjenja osnovne uloge MSFI-ova, tj. omogućavanja uporedivosti finansijskih izvještaja privrednih subjekata na međunarodnom nivou.

Uz to, objavljivanje prevoda Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje u 2017.g., tj. sedam godina nakon njegove objave od strane IASB-a, u godini kada se znalo da IASB priprema novi, sadržajno bitno drugačiji, Revidirani konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje, upitne je dodatne vrijednosti po kvalitet finansijskog izvještavanja u BiH. Očigledno da je ovdje, na sceni, bila primjena „nekvalitativne“ karakteristike „forma prije suštine“, umjesto kvalitativne karakteristike iz prethodnog Okvira „suština prije forme“, kao općeprihvaćene računovodstvene odrednice ali i općeg pravila rada i djelovanja pojedinaca i društava.

22 Zakon o računovodstvu i reviziji BiH, Službeni glasnik BiH, br. 42/04, čl.1-3.

23 Zakon o računovodstvu i reviziji F BiH, Službene novine F BiH, br. 83/09, čl.2, 33, 73.

24 Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017a). Odluka o objavljivanju MSFI-ova. Dostupna na www.srr-fbih.org. [pristupljeno 05.05.2019.]

25 Zakon o računovodstvu i reviziji RS, Službeni glasnik RS, br. 94/15, čl.2.

26 Savez računovođa i revizora RS (2017). Odluka o objavljivanju prevoda Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje. Dostupna na www.srrrs.org. [pristupljeno 05.05.2019.]

Na problem presporog ažuriranja MSFI-ova direktno se nadovezuje problem nedovoljnog poznavanja tematike aktuelnih MSFI-ova od strane pripadnika računovodstvene profesije u BiH, zbog čega je otežana pa čak i onemogućena kvalitetna izrada, prezentacija i revizija finansijskih izvještaja, jer je osnovna pretpostavka poznavanja, razumijevanja i primjene odredbi MSFI-ova od strane računovođa i revizora dostupnost istih na lokalnom jeziku. Zbog svega navedenog upitna je ocjena kvaliteta i kredibiliteta finansijskih izvještaja privrednih subjekata iz BiH iz ugla investitora, kreditora i drugih lica.²⁷

ZAKLJUČAK

Okvir za izradu i prezentaciju finansijskih izvještaja izdat je 1989.g. Od tada pa do danas, brojni MRS-evi su revidirani, neki su i u potpunosti zamijenjeni novima, izdati su i MSFI-ovi koji regulišu problematiku koja ranije nije bila predmet regulacije MRS-eva. Stoga, potreba za izradom novog ili revizijom postojećeg Okvira bila je i očekivana i neophodna. Izdanje Okvira iz 1989.g. je djelimično revidirano kroz Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje 2010.g., dok je značajniju reformu Okvir doživio 2018.g. kroz Revidirani konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje. Nažalost, privredni subjekti u BiH, uz brojne probleme koji opterećuju/ugrožavaju njihovo poslovanje, susreću se i sa problemom presporog prevođenja/ažuriranja MSFI-ova, te posljedično, njihove zakašnjele primjene prilikom izrade i prezentacije finansijskih izvještaja. Konkretno, Konceptualni okvir koji je IASB objavio 2010.g., entitetski Savezi računovođa i revizora u BiH preveli su 2017.g. uz dodatni problem neharmoniziranosti datuma početka primjene istog u dva BH entiteta. Zbog svega navedenog, izrada i prezentacija finansijskih izvještaja u BH privrednim subjektima u skladu sa zahtjevima MSFI-ova pravi je izazov za računovođe.

27 Bašić, M. i Isaković-Kaplan, Š. (2014). Posljedice neažuriranja Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja u FBiH. U: Zbornik radova s međunarodnog simpozija. 19-20.IX 2014. Neum. Udruženje-udruga računovođa i revizora FBiH. 383-408, str.402.

LITERATURA

1. Alexander, D. i Nobes, C. (2010). *Financijsko računovodstvo – Međunarodni uvod*. Mate. Zagreb.
2. Bašić, M. i Isaković-Kaplan, Š. (2014). Posljedice neažuriranja Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja u FBiH. U: *Zbornik radova s međunarodnog simpozija. 19-20.IX 2014*. Neum. Udruženje-udruga računovođa i revizora FBiH. 383-408.
3. Isaković-Kaplan, Š. (2015). *Forenzično računovodstvo*, Štamparija Fojnica. Fojnica.
4. Jahić, M. (2008). *Financijsko računovodstvo: MSFI-MRS-PDV*. Udruženje revizora FBiH. Sarajevo.
5. Meigs, R. i Meigs, W. (1999). *Računovodstvo: temelj poslovnog odlučivanja*. Mate, Zagreb.
6. Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017a). Odluka o objavljivanju MSFI-ova. Dostupna na www.srr-fbih.org.
7. Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017b). Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje. Dostupno na www.srr-fbih.org.
8. Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017c). MRS 2 – Zalihe. Dostupno na www.srr-fbih.org.
9. Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH (2017d). MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava. Dostupno na www.srr-fbih.org.
10. Savez računovođa i revizora RS (2017). Odluka o objavljivanju prevoda Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje. Dostupna na www.srrrs.org.
11. Zakon o računovodstvu i reviziji BiH, Službeni glasnik BiH, br. 42/04.
12. Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH, Službene novine FBiH, br. 83/09.
13. Zakon o računovodstvu i reviziji RS, Službeni glasnik RS, br. 94/15.
14. www.ifrs.org.
15. www.iasplus.com.